

KÖPEKLERDE GEBELÝK VE DOĐUM

Gönderen : admin - 16/07/2009 18:58

GEBELÝK VE DOĐUM

Belki günün birinde diþi ya da erkek köpeðinizi çiftleþtirmek ve yavru almak istersiniz. Ancak yeni canlýlar yaratmak, hiç bir zaman hafife alýnacak bir konu deðildir. Doðacak yavru­lara þimdiden güvenilir aileler bulmak zorundasýnýz. Böyle bir giriþimin ne kadar zahmetli, pahalý ve bazen de üzüntü verici olduðunu görüp þaþýrabilirsiniz. Köpeðinizden yavru alma kararýný vermeden önce lütfen veteriner hekiminizle konuþun. Bu küçük zahmet, sizi ve köpeðinizi pek çok zorluk ve üzüntüden kurtarabilir.

Genetik Olarak : Köpeðinize eþ seçerken fiziksel özelliklerini göz önünde bulundurduðunuzda, aslýnda köpeðin genetik yapýsýný seçiyorsunuz. Genler, kalýtýmın temel birimleridir. Her bir ana, baba yavrusuna bir dizi gen aktarýr ve yavru olupurken hangi genlerin seçileceðine þans karar verir. Seleksiyon ve mutasyon... bunlarda yavruların genetik yapýsýný belirlerler. Köpek üreticileri bir dizi yavru köpek üretmek için, diþi ile erkek köpeði seçerken, bu seleksiyon sürecine katýlýyorlar. Yaklaþık 14.000 yıl önce evcilleþtirilmiþ kurdu, günümüzün yüzlerce çeþit köpek ırkýna dönüþtüren de bu seleksiyondur. Genetik bozukluklar her ırkta ortalamada bedendeki herhangi bir organý etkileyebilirler. Bazý genetik hastalýklar pek çok ırký etkilerler (örneðin; göz kataraktý ve saðýrlýk) yalnýzca bir yada iki ırkta etkili olurlar. Köpeðinizi çiftleþtirmeden önce, bu planýnýzdan ve köpeðinizin ırkýnýn olası genetik bozuklukları veteriner hekiminiz ile görüþmelisiniz. Kalýtýmın dominant bir þekil gösterdiði hastalýklarda, ana ve babadan yalnýzca birinin hastalýk genini taþýyor olmasý yeterlidir. Yani, diþi yada erkek köpekten yalnýzca birinde hasta gen vardýr ve bu hastalýk bir kuþaktan diðerine aktarýlýr. Kalýtýmın resesif gösterdiði hastalýklarda ise ana babanın her birinde iki anormal gen bulunmasý gerekir; böylece homozigot bir yavru doðar. Bir bozuk birde normal gen taþýyan köpekler heterozigot taþýyýcýlardýr, dýþtan normal görünürler, ancak anormal genlerini yavrularına aktarabilirler, ta ki bir gün aynı genetik bozukluðu taþýyan iki köpek bir araya gelip yavru üretinceye kadar. Poligenetik bozukluklar, tek bir anormal gen çiftinin bulunmasýnda deðil de, bir dizi farklı genin kümülatif hareketinden meydana gelirler. Bu durumu oluşturan genlerin sayýsýný ve farklı fonksiyonlarını belirlemek güçtür ve kalýtýmın þekli aileden deðiþir. Kromozom anormallikleri de, köpeklerdeki genetik hastalýkların nedenlerini oluşturabilirler. Bu da kromozomların sayýsý ve yapýsına baðlýdır. Köpeklerde 39 kromozom çifti bulunur (insanlarda 23 çift), bu kromozom sayýsý ve yapýsındaki anormal deðiþikler çoðu zaman bireylerde ciddi bozukluklara neden olur. Akkraba köpeklerin birbiri ile çiftleþtirilmesi, poligenetik ve resesif hastalýkların ortaya çýkma olasýlýðýný arttırýr, çünkü köpekler birbirleri ile akraba olduklarında, aynı bozuk genleri taþýma olasýlýðý yüksektir. Akkraba evlilikleri içinde en sakýncalý olaný, anne babanın kendi yavrusu ya da kardeþlerin birbirleri ile çiftleþmesidir. Yine de akraba köpeklerin birbirleri ile çiftleþtirilmesi üreticiler arasında yaygın bir uygulamadır, çünkü çok iyi özellikler taþýyan sýk sýk damazýk olarak kullanýlýp aynı kaný taþýyan yavruların doðmasına neden olur.

Üreme Fizyolojisi : Köpeðinizin olgunluða eriþtiði yaþ, ırkýna baðlý olabilir. Küçük boy ırklar, büyük boy ırklara göre daha erken olgunlaþýrlar. Genelde erkek yavrular 6 aylýk olduklarında döl verecek yaþa gelirler, ancak gerçek olgunluða 16-18 aylýk olduklarında eriþirler. Saðlýklý köpekler 8-10 yaþına kadar cinsel olarak faal ve verimli olabilirler. Bu dönem boyunca erkek köpek her zaman çiftleþmeye hazýrdýr. Diþi köpekler ilk kýzýgnlýk dönemini çoðunlukla 7 aylýk olduklarında ortaya çýkabilirken, bazen 12 aya kadar da uzayabilir. Kýzýgnlýk, ileri yaþlara kadar her 6 ayda bir görülür. Kýzýgnlýk döneminde diþi erkeði kabul eder ve döllenme hazýrdýr. Diþi köpek üreme süreci 4 dönemden olupur.

1. Proestrus : Bu dönemde diþi köpek, erkek köpek için caziptir, vajinasýndan kanlý bir akýntý gelir, vulva þiþmiþtir. Proestrus yaklaþık 7 gün sürer, ancak diþi köpek bu dönemde çiftleþmeye izin vermez.

2. Estrus : Bu dönemde yaklaþık 9 gün sürer, diþi erkeði kabul eder. Yumurtlama genelde ilk 48 saat içinde olupur, ancak çok deðiþkendir. döllenme estrus sýrasýnda meydana gelir. Eðer yavru alýnmak istenmiyorsa bu dönemde diþi köpeði erkeklerden aydýr tutmak gerekir.

3. Diestrus : (60-90 gün) Estrusu takip eder ve bu dönemde üreme organlarý köpek, hamile olsun yada olmasýn, progesteron hormonunun denetimi altýndadır. Yalancý hamilelik, yani hamile olmadýðý halde, hamileliðin tüm belirtilerini göstermesi, bazen diestrus döneminde görülür.

4. Anestrus : Hiçbir cinsel aktivitenin meydana gelmediði diestrus'u takip eden dönemdir. 3-4 ay arasý sürer.

Çiftleþme : Eðer diþi köpeðinizden yavru almak istemiyorsanız, pek çok koruma yöntemi vardýr. Korumanın en etkili ve kalýcý þekli köpekte yumurtalýklar ve rahmin, erkek köpekte de testislerin ameliyatla alýnmasýdır. Aðýzdan verilen haplar da mevcuttur, bunun avantajý ileride çiftleþtirilmesi düþünüldüğü ise hayvanın kýsýr­laþmamayı olmasýdır. Her bir yöntemin avantaj ve dezavantajları veteriner hekiminiz ile görüþmelisiniz. Hamileliði önlemenin bir diðer yolu, diþi köpeði estrus döneminde erkek köpeklerden uzak tutmaktır. Ancak hiçbir köpeðin ona ulaþmadýðýndan emin olmak için sürekli dikkat etmek gerekir. Ýstenmeyen bir çiftleþmenin önlenmesi için östrojen vermek, gebeliði önleyebilir, ancak hormonun kullanýlmasý tavsiye edilmez. Öte yandan diþi köpeðinizden yavru almaya kararlýysanız, henüz genç ve geliþmekte olan bir hayvanda hamilelik ve meme vermenin stresini yaratmamak için ilk estrusta çiftleþtirmemelisiniz. Genelde diþi köpeðin üçüncü estrusta çiftleþtirilmesi önerilir. Çoðu köpek üreticisi ayrıca, diþi köpeðin doðumdan önce toparlanmasý ve yeniden güç kazanmasý için köpeði her estrus döneminde çiftleþtirmeyip bir dönemi boþ býrakmayı tercih eder. Diþi köpek saðlýklý ise bu gerekli deðildir. Diþi köpeðin yavru­lamasý sýrasýnda çok iyi beslenmesi þarttır. Çiftleþtirmeden bir ay önce veteriner hekim tarafýndan muayene edilmelidir. apýrları tamamlanmalýdır. Saðlýðý yerinde olmalý, fazla kilolarý olmamalýdır. Farklı yönünden kontrol edilmeli, gerekirse tedavisi yapýlmalýdır. Çiftleþtirmeden önce diþi köpekler brucelloosis yönünden kontrol edilmelidirler. Brucellosis bakteriyel bir hastalýktýr, kýsýrlýða ya da hamileliðin 45-55 gününde düþüde yol açabilir. Erkek köpekte brucellosis yönünden muayene edilmelidir. Diþi köpekler yabancı bir ortamdan çok etkilenirler, bu yüzden erkek köpek, diþiye göre daha fazla kontrol edilmelidir. Genç bir erkek ilk kez çiftleþtiðinde, diþi köpeðin deneyimli olmasý yarar saðlar. Çiftleþme sýrasýnda erkek köpek arkadan gelip diþi köpeðin sýrtına çýkar ve belini ön ayaklarý ile kavrar, sonra hýzla kalçasýný ileriye itip penisini diþinin vajinasýna sokar. Sperm boþalýmý meydana geldikten sonra, köpekler 10-30 dakika boyunca ayrýlmazlar. Buna "kilitleme" denir ve son derece normaldir. Peniste bulbus glandis denilen bir bölgenin þiþmesi yüzünden olupur. Kilitleme sýrasýnda, erkek köpek, diþi köpek ile arka arka duracak þekilde dönebilir. Köpekleri ayýrmaya çalýþmayın, aksi takdirde onlarý yaralayabilirsiniz.

Hamilelik : Dişi köpeklerde hamilelik yaklaşık 63 gün sürer. Hamileliğin belirtileri iştah, kiloda artış ve memelerin büyümesidir. A yalancı hamilelik yapan dişiler bu belirtileri gösterebilirler. Tephisi 28. günde veteriner hekim elle yapacağı bir muayenede koyabilir. Hamilelik döneminde dişi köpeğin çok iyi beslenmesi gerekir. Bu dönemde veteriner hekiminiz ile, dişi köpeğin hamilelik meme verme dönemleri boyunca beslenmesi ve bakımı, doğum sırasında yapılacakları ve acil bir durumda yapılması gereken konularını konuşmalısınız. Doğumdan birkaç gün önce, dişi köpeğiniz yemeğini geri çevirebilir ve yavrularını doğurmayı düşündüğü yerlere başlar. Onu daha önceden bir doğum sandığına alıptırmadıysanız, sizin dolabınızın içini, yatağınızın altındaki boşluğu da etmeyeceğiniz herhangi bir yeri seçebilir. Doğum sandığında dişinin istediği kadar yer olmalı. İyi alçak tarafı olmalı ve sıcak, cereyanlardan uzak bir yerde bulunmalıdır. Yumuşaklık ve temizlik için sandığın altına havlu ve başka yumuşak malzemeler koyabilirsiniz. Ancak gazete kağıdı daha iyidir, çünkü kirlendiklerinde değiştirilmeleri kolaydır. Yavrular biraz büyüdüklerinde ayda daha sağlam basabilmeleri için gazete kağıdı yerine daha sağlam malzemeler koymalısınız. Doğum başlamadan kısa bir süre köpeğin vücut ısısı düşer. Yaklaşık 24 saat sonra ilk sancuların başlaması beklenebilir. O zaman dişi köpek hızla solumaya, gözünmeye ve bazen kusmaya başlar. Kusma, doğumun başladığı sırada normaldir, ancak devam etmesi halinde bir hastalığın habercisi olabilir.

Doğum : Normal, sağlıklı bir köpek genelde kolay doğum yapar, bir doktorun yardımına gerek duymaz. Her yavru kendi plasentasını içinde doğar, ancak yavru nefes almaya başlamadan önce bu plasentanın alınması gerekir. Genelde dişi köpek bu hemem yerine getirir ve göbek bağına da keser. Doğumdan sonra yavruları, onları temizlemek ve solunumlarının sağlaması için yalayıp durur. Yaklaşık 3 hafta süren bu yalama bir başka yapısız amaç daha tabii; yavruların dikkatlenmesini sağlar. Bazen plasentayı açmayı veya göbek bağına kopartmayı ihmal eder, ya da bu işi kendi başına yapamaz. Böyle durumlarda derhal müdahale etmeye hazır olmalısınız. Yavru köpek, oksijeni tükeninceye kadar plasentanın içine en fazla 8 dakika kalabilir. Plasentayı ilk önce yavrunun kafasındaki bölgede yırtıp daha sonra tamamını alarak çıkarabilirsiniz. Sonra yavrunun ağız ve burnundaki tüm sümükleri alın ve kan dolabımını sağlamak için bir havlu ile ovalayın. Göbek bağına, balmumu sürülmemiş bir ve karnın yaklaşık 5 cm yukarısından kesin. Yararın iltihaplanmasını önlemek için tentürdiyot sürün. Veteriner Hekimi Ne Zaman Çağırılmalıdır. Eğer doğum sırasında olaylar, durumun sizin becerilerinizi aştığını düşünürseniz neden oluyorsa ve dişi köpek tehlikedeyseniz veteriner hekiminizi derhal yardıma çağırın. Tehlike belirten durumlar şunlardır.

*Aşırı ağrı belirtileri.

*Daha önce bir yada daha çok yavru doğmuş olduğu halde, yeni bir yavru doğmaksızın sancuların 3 saatten fazla devam etmesi.

*Titreme ya da kolaps (bitkinlik) hali.

*Birinci yavrudan önce koyu yepil ya da kanlı bir akıntının gelmesi (ilk yavrunun doğumundan sonra bu normaldir.) Ayrıca anne ve yavruların doğum gününde veteriner hekiminiz tarafından muayene edilmelidir.

Yeni Doğan Yavrular : Yeni doğan yavru, beden ısısını kontrol edemez ve bu nedenle sıcak bir ortamda tutulmalıdır. Yavrunun ilk günlerinde üşmesi yavruyu strese sokar ve enfeksiyon hastalıklarına açık hale getirir. Doğumdan sonra anne köpeğin ilk sütüne "kolostrum" adı verilir her yavru, doğumdan olabileceğince kısa bir süre sonra kesinlikle ilk 24 saat içinde kolostrum içebilmelidir. Kolostrum yavruya fayda sağlayan pek çok madde içerir, örneğin, annenin bağışıklık kazanmış olduğu tüm enfeksiyon hastalıklarına karşı yavruyu koruyacak immunoglobulinler doğumdan birkaç gün sonra artık yavru tarafından alınmazlar. Bazen dişi köpek yavrularına bakmak istemez ya da bakamaz. Böyle bir durumda, siz onun yerini almak zorundasınız; yavruları beslemeli, dikkatlenmelerini sağlamak ve sıcak bir ortam sunmalısınız. Yavru köpekleri sürekli olarak sıcakta, soğuk hava akımı uzak tutmak çok önemlidir. 7. günden 10. güne kadar ısı yavaş yavaş azaltılabilir. Pek çok köpeğin, köpeğin yapmanın ilk günlerinde dikkatlenmesinin her beslemeden sonra annesi tarafından sağlandığını farkında değildir. Anne bu işi üstlenmiyor ise ılık su bir parça pamuk ile anal bölgeyi hafifçe ovalayın. Yavru köpekler için düzenli olarak hafifçe masaj yapılması çok yararlıdır; bu bir jimnastiktir, aynı zamanda kan dolabımını uyarır.

Memeden Kesilmeleri: Yavru köpekler 5-6 haftalık olduklarında yavaş yavaş memeden kesilmelidirler. Bu dönemde yavrulara arasına ılık suyla iyice yumuşatılmış bir yavru köpek maması sunabilirsiniz. Zamanla sizin sunduğunuz bu yavru köpek mama miktarını arttırıp annesinin memesinden ayrılmasını sağlarsınız. Ancak sindirim sisteminin bu besin değişikliğine alışmasını tüm besin değişikliklerini yavaş yavaş yapın.

=====